

Передплата

«РУСЛАНА» вносить:
в Австрії:
за цілий рік . . . 20 кор.
в пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
а місяць . . . 1/70 кор.

За границю:

цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
в пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Подвижне число по 10 сот.

РУСЛАНА

«Вареш ми очі і душу ми вкроси; а ле возьмеш милоста і віра не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о 5 1/2 год. пополудня.

Редакция, администрация і експедиция «Руслана» під ч. 1. пл. Дембровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Реклямації неопечатаніє вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надсланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні доносеня по 30 сот. від стрічки.

Війна Франції з католицкою Церквою.

(+) Франція, ся найстарша дочка католицкої Церкви, розпочала справдешну війну з Церквою. Давні королі французські мали титул «архіхристиянських королів і первородних синів Церкви», наданий їм Св. Отцем. Нинішня французка річпосполита, спадкоємниця сих королів, перенята невірством, потоптала задля вдоволення своїм недовіркам найзвичайніші засади свободи і століттями усьвячених звичаїв, принятих в усіх державах.

Як відомо, ухвалено у Франції закон про розділ держави і Церкви, а на основі сего закона почала ся інвентаризация церков і їх майна, проти чого повстало не лише духовенство, але й громади і се довело в многих місцях до кривавих подій. Річпосполита присвоїла собі насильно церковне майно, на яке вірні складали ся століттями цілими. Але французске правительство посунуло ся ще дальше. Зажадало іменно, щоби священники, бажаючі відправляти богослуженя і інші духовні чинности, повідомляли о тім політичну власть, коли і де таке богослуженє має відбутися, а сего вимагало оно на основі закона про збори з 1881 р. Всі опорні сему розпорядкови правительства підлягали строгій карі. Тим способом поставило французске правитель-

ство богослуженя і всякі духовні чинности, відправлявані сьценниками в присутности вірних на рівні з вічями і всякими скликуваними зборами, про котрі скликаючий віче обовязаний донести політичній власти.

Проти сего розпорядку французского правительства видав Папа до духовенства приказ: «Богослуженя в церквах дальше відправляти, здержати ся від усяких заяв». Від року майже були зірвані взаємини між Францією а Апостольскою Столицею, котра не мала наслідком того в Парижі свого нунція, лише тимчасового відпоручника, зким був монсініоре Монтаніні. Хоч сей відпоручник не користував ся всіми привилеями нунція, всеж таки після принятих в усіх державах звичаїв уважано Монтанінього яко заступника Папи і з ним зносило ся французске правительство в урядових справах. Так само Апостольска Столиця через него пересилала всякі свої письма а між ними також і останній приказ Папи до французского духовенства. Тимчасом проти всяких міжнародних правил французска поліція перевела у Монтанінього домову ревізію і відставила его до границі французскої з приказом, щоби виніс ся з Франції. Межинародні правила постановляють, що на случай зрвання взаємин між двома державами і виповідження війни, амбасадорови звертає ся паспорт, а сим дає ся ему до пізнання, що він має виїхати, одначе держава не має права вглядати в дипломатичні письма чужого амбаса-

дора (а в тім случаю заступника Римскої Курії).

Сим поступком нарушило правительство французске межинародне право, а крім того загрозило священникам, котрі би не піддали ся згаданому в горі розпорядкови і без повідомлення політичній власти відправляли богослуженя, утратою горожаньства і видаленєм з границь держави. Всі доми приходські, всі палати єпископів мають бути опущені сей час і віддані правительству, котре в тих домах хоче позаводити школи, почти, добродійні заклади і т. п. Тим способом французске духовенство стало зовсім бездомним в одній хвилі. Около 4.000 священників втратить право горожаньства французского і буде приневолене вийти з держави, а около 5.000 богословів покликано до військової служби. Окрім того правительство забрало в своє посіданє все церковне майно і фабрику церковних потреб і приладів вартости около 300—400 мільонів франків.

Таким способом розпочала французска річпосполита явну війну з католицкою Церквою, а ніхто не може предвидіти, які наслідки викличе ся війна. Нема однак сумніву, що насилє французскої речпосполитої викличе завзятий опір і може дійти до великого проливу крови. Але як могутні римські імператори не osiąгнули нічого переслідованєм християнства, як німецько-римські імператори ішли до Каносси, а кн. Бісмарк був приневолений упокорити ся і примирити ся з

Кілька слів про рисунки вільноручні в народній школі.

(Конець).

Ще одна річ в наших тяжких часах вимагає замітки, а іменно, що в школах народних жадають, щоби ученики рисували на бльоках. Оно мабуть є практично, але тільки для учителів і для інтролігаторів. Бо если ученик нарисувє зле, то можна сю картку видерти і викинути, а тоді ученик на иншій картці нарисувє ліпше, а учитель є критий перед властїю.

Неоден з учеників хотів би бачити перебіг своєї науки рисунків, хотів би неудачні форми переглянути а тимчасом учитель їх викинув... А тимчасом родичі дали грубий податок на бльоки, де за окладинки заплатили до 20 крейцарів не числячи сих 20 карток рисункових. На-

коли наука рисунків є ніби підрядним предметом, то чомуж такий видаток?

Після моєї гадки то наука рисунків така, якою она є нині, є непотрібна, а еслиж потрібна, то належить єї основно змінити. Друга точка згаданої ціли належить до рахунків. Третя до геометрії вичеркової, а перша зчетвертою повинні бути головною девізою рисунків з вільної руки. Ми знаємо, що дїтвора радо рисувє карикатури коня, чоловіка, дерево, а нерадо рисувє якісь орнаменти. Я сих останних не виключаю. Лінії прості, колеса і деякі форми геометрії вичеркової (які повинно ся рисувати при помочи приборів) є потрібні, однак они не образують фантазії дїточої, они не розбуджують замилюваня, не богато причиняють ся до вправи руки а тим більше ока. Ніхто з нас не бачив, щоби дощ падав, дерево росло, або сонце сходило в трикутниках або квадратах. Ніхто не бачив творів природи ідеально форемних, а преці они такі красні, так чарівно ді-

лають на чоловіка! Чомуж школа народна має вчити рисувати тільки форми геометричні і орнаменти, мимоходом кажучи, на чужих, не питомих мотивах...

Я задавав собі питанє зовсім незалежно від плянів шкільних, а іменно під сим зглядом:

Що спільного повинні мати рисунки з иншими предметами шкільними і на тій основі яка їх ціль наконечна? Після моєї гадки то головна ціль є: 1) спостереженє, зглядно наука спостереженя і оцінюванє того, що нас довкола оточує; 2) рисованє того, що в житю потрібне, а на що ми докладно не звертаємо уваги. (Ту я маю на гадці предмети з природи або появи з природи, а не квадрати і різні «форми».) Такі рисунки чейже великої фаховости не потребують, а кождий ученик, хочби найгірше нарисував, не знеохотить ся, бо там в своїм власнім рисунку знайде крихітку власного помислу, власної фантазії. 3) Вже в

Апостольською Столицею, так із сеї війни певно вийде побідною католицка Церква.

Виборчі приготування.

Хотять ще і пише ся багато про «загрожену» виборчу реформу опозицією палати панів, однак правительство має видко певність, що зможе усунути всякі труднощі і без змін перевести реформу помежи Сциллю і Харибду обох палат, бо вже справді роблять ся приготування до виборів після нової ординації.

Про акцію в тім напрямі львівського намісництва довідуємо ся із урядового спростованя, надісланого до «Діла». Іменно «Діло» подало було сензацийну вість, що намісництво вже розіслало старостам тайні інструкції в сій справі, окремі для Русь, а окремі для Мазурщини, з зазивом, щоби староства предложили власні проєкти сполуки громад, а в своїй інструкції намісник мав зарядити, щоби в руських і мішаних округах було як найменше місць голосованя, по зможі лише в одній третині громад. При тім навело «Діло» ось який немов то дословний, хотять зовсім не імовірний цитат з обіжника: *Stracone gminy (себто певні для Русь) mają być tylko dla siebie miejscem wyborczym, zaś do zaufanych (польських і хрунівських) przyłączyć nieważne i dążyć do zaokrąglenia do 5000 mieszkańców.*

Урядове спростоване сего донесеня ц. к. прокуратурію звучить:

Неправдою єсть, будьто би Намісництво розіслало уже тайні інструкції в справі переведеня виборів, відмінні для Русь, відмінні для Мазурщини, а затим неправдою єсть, будьто би Пан Намісник в своїй інструкції зарядив, щоби в руських і мішаних округах було як найменше місць голосованя, по можности в одній третій часті громад.

Неправдою єсть, будьто би в яким небудь обіжнику Намісництва містив ся наведений в «Ділі» по польски, мнимий дословний автентичний цитат.

Неправдою єсть дальше здогад, будьто би Намісник представив евентуальному Комітетови виборчому мнимо через ста-

ростів предложені «стратегічні пляни» на побите Русьнів при виборах.

Натомість правдою єсть, що Президия Намісництва видала одностручній обіжник до всіх без ріжницї Староств в Галичині з дня 29. падолиста с. р. ч. 17287, в котрім упереджуючи Старостів, що вибори до Ради державної розписані по скінченю теперішньої каденції, будуть переведені імовірно після нового закона виборчого, — наказало з уваги, що постановленя проєкту містять ряд приписів, котрих впроваджене в житє вимагає довгих приготувань, вже нині розпочати передступні праці, щоби їх в належитім часі можна покінчити, а спеціально поручило приготувати материял до зарядженя на підставі § 3. видатись маючого.

Що до лученя громад в групи виборчі видала Президия Намісництва яко вказуючу засаду: оминане «непотрібних обтяжень для виборців».

Numerus clausus в палаті панів.

На підставі найвисшого уповаженя внесло правительство минулого тижня предложене в палаті панів, яке ограничає число доживотних членів сеї палати на 180.

В мотивах сказано: «Сей проєкт стоїть в тісній звязи з новим уформованем палати послів. Коли через признане загального, рівного права голосованя борба за парламент має тревало покінчити ся, а всякі змаганя, яких узглядненя вимагає новочасне житє народів, мають звернути ся в палаті послів на дорогу легальних нарад і органічною вирівнаня з противними течіями, то конституційна засада вимагає яко кінечного доповненя також сильної висшої палати, яка, відвічальна тільки супротив свого сумління і історії, могла би стеречи консервативні інтереси і давати запоруку поступенного, мирного розвою.

Нинішній проєкт є великодушним, добровільним ограниченем прерогатив Корони, яке прилучує ся до числених

жертв, що в своїх правах і жаданях понесли всі народи, виборці і сторонництва посольської палати для великої ціли. Однак се діє ся в ожиданю взаїмних жертв, іменно, що перша палата забезпечена у своїй власній хаті, не буде більше робити жадних труднощій супротив ухваленої палатою послів зміни її основ.

В прийнятю сеї пропозиції, для скорого полагожденя котрої в обох палатах державної ради правительство ужие всіх сил, палата панів повинна бачити скорее сповнене одного з горячих своїх бажань, на будуче буде для неї можливою річию старати ся самостійно, без виливів, о певність і уміркований поступ, о властиву її конституційну місію, якої не потребує ділити з жадною иншою корпорацією. Натомість получене сего власного обезпеченя з внутрішньою реформою другої палати, наразило би велике діло виборчої реформи, а може навіть ударемнило би вго. Наслідки такого, цілим населенем нежданого звороту були би необчислимі і відвічальність за се була би надто велика.

Отже правительство признає бажаня палати панів, а коли підносить її повагу і ревні стараня о збільшене її значіння, то не змагає до нічого иншого, як тільки до рівномірного уформованя великого парламентарного тіла. Правительство хоче цілу силу народів втягнути до служби держави, щоби она була приготуванна до великих завдань, які чекають на неї в найближшій будуччині».

НОВИНКИ.

— Календар. Вівторок: руско-кат. Сави препод.; римо-кат. Грациана. — В середу: руско-кат. *Николая Чудотв.*; римо-кат. Немезия.

— Концерт львівського «Сокола», уряджений вчерашньої неділі у власній салі, вийшов з повним поводженем. Виклад про телеграф п. Т. Поліхи був незвичайно інтересний, завдяки ясному способови реферованя прелегентом предмету, та завдяки ілюстрованю викладу фізичними прирядами. Прелегент лише затрунув тему про бездротний телеграф і відложив її на другий відчит, а вчора подав лише основні відомости про телеграф взагалі. Мішаний хор Читальні «Просвіти» під управою п. Т.

школі народній можуть ученики рисувати і такі річи (предмети), яких вправді не мають перед собою, але які бачили принагідно на прогульці, або взагалі в житю.

Так я понимаю рисунки народної школи або хочби й висших шкіл, даючи першеньство рисункам вільноручним не геометричним. Не виходить з того, що вже ученики не мають рисувати ліній простих! І овшім; однак кілька разів прийде ся ученикам рисувати, щось простолінійно, то най же послугують ся природним нарядом с. є лінеалом, як се завсїгди і всіма робить ся в житю, а нехай не тратять часу і енергії на непотрібне, по моїй думці, вичеркуванє простих з вільної руки.

Люблю читати розправи про рисунки і о скільки знайду нагоду і час говорю з людьми фаховими і читаю радо річи про рисунки навіть в чужих фахових часописах, і тому скортіло мене нині написати пару слів під розвагу лю-

дям фаховим доброї волі, бо думаю, що ми остали позаду за людьми Заходу. Наше учительство без згляду на народність повинно над сим застановитись і висказати свої гадки змагаючи до реформи рисунків в школах народних. Учителі самі повинні предложити внески і пляни способом конституційним до шкільної власти, щоби рисунки примінити до того, що в практиці не є відповідне і хосенне.

Що до самого подрібного погляду на уложене плянів — се вже не моя річ піддавати. Учителі знають більше душу дітий, знають їх поступенний розвиток уяви, отже і відповідно до сего зможуть національно опрацювати се, що є властиве їх фахови. На одно лише зверну увагу, що радирка з години рисунків повинна уступитись зі школи, а самі рисунки повинні бути виконувані на дешевім, хочби на пакунковім папері, вільною рукою, без помочи приборів рисункових. Говорю се останне тому, що-

би до пляну такого вибирати такі взори, які не дали би ся нарисувати штучками, а тоді школа віднесе хосен з науки рисунків. Способи рисованя мене не обходять, — се вже залежить від інструкції і від особистого знаня уділяючого рисунки.

Загальний вислід всего є, що школа повинна стреміти до сего, щоби могла сказати ученикови: Рисуй се, що видиш і рисуй так, як видиш річи в природі. Такий є дух часу рисунків на Заході, а з ним і ми повинні іти вперед. Чому дитина не може собі сего нарисувати, що її оповідали: опис сцен в історії або в байці? Се є легка річ, тільки треба охоти, а праці небогато. Тільки в сей спосіб відповідь школа вимогам образованя уяви і краси.

Кр. 22/XI. 1906.

В. Ц.

